

Anca Davidoiu-Roman, Dumitrița Stoica, Dragoș Silviu Păduraru

Limba și literatura română
Clasa a XII-a
STANDARD

Perioada interbelică

Curenți culturale și literare

Cuvânt-înainte 5

Cronologie (A.D.-R.) 8

Test de evaluare inițială 13

Studiu de caz 89

- Diversitate tematică, stilistică și de viziune în poezia interbelică (D.S.) 89

Dezbateri: Identitate culturală în context european (D.S.) 94

E. Lovinescu,
Istoria civilizației române moderne (D.S.) 94

Emil Cioran,
Schimbarea la față a României (1936) (D.S.) 95

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (D.S.) 96

Limbă și comunicare 98

- Dezbateri în spațiul public și în spațiul privat. Polemica (D.S.) 98

Poezia interbelică 16

George Bacovia
Nocturnă (D.S.) 17

Modernitate și tradiție.
Teoretizări 22

Eugen Lovinescu,
Istoria literaturii române contemporane (fragmente) (D.S.) 22

Nichifor Crainic,
Sensul tradiției (D.S.) 26

Limbă și comunicare 29

- Tehnici de documentare și cercetare. Bibliografia studiilor de caz (D.S.P.) 29

Poezia modernistă 35

Tudor Arghezi,
Testament (A.D.-R.) 37

Lucian Blaga,
Eu nu strivesc corola de minuni a lumii (A.D.-R.) 49

Lucian Blaga,
Paradis în destrămare (A.D.-R.) 51

Ion Barbu,
Riga Crypto și Iapona Enigel (A.D.-R.) 59

Text auxiliar: *Georg Heym,
Orașul (D.S.P.) 66

Poezia tradiției 68

Ion Pillat,
Aci sosi pe vremuri (D.S.) 69

Limbă și comunicare 74

- Argumentarea (A.D.-R.) 74

Avangardele artistice 80

Tristan Tzara (D.S.P.) 83

Ilarie Voronca (D.S.P.) 84

Stephan Roll (D.S.P.) 84

Studiu de caz 85

- *Fronța în literatura română interbelică (D.S.P.) 85

Ion Vinea (D.S.P.) 85

Sașa Pană (D.S.P.) 86

Limbă și comunicare 87

- Normă literară și exprimare corectă (A.D.-R.) 87

Studiu de caz 102

- Literatura aservită ideologiei comuniste (D.S.P.) 102

Romanul postbelic 106

Marin Preda,
Moromeții (I, II) (D.S.P.) ... 106

Limbă și comunicare 123

- Discursul publicistic (D.S.) 123

Romanul de după 1980 125

Gabriela Adameșteanu,
Dimineață pierdută (D.S.) ... 125

Limbă și comunicare 133

- Discursul politic (D.S.) 133

Studiu de caz 135

- Tipuri de roman în perioada postbelică (A.D.-R.) 135

Poezia postbelică 144

Nichita Stănescu,
Leoaică tânără,
iubirea (A.D.-R.) 146

Nichita Stănescu,
Altă matematică (A.D.-R.) ... 148

Mircea Ivănescu,
romantismul german
sau parabolă despre
sufletul romantic
și visul (D.S.) 154

Limbă și comunicare 157

- *Deixis și *anaforă (A.D.-R.) ... 157

Teatrul postbelic 159

Marin Sorescu,
Iona (D.S.) 159

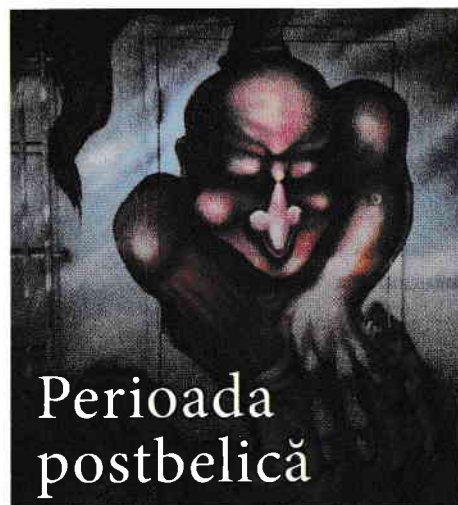
Postmodernismul literar 167

Mariana Marin,
Elegie IX (D.S.P.) 170

Mircea Cărtărescu,
Geneză (D.S.P.) 171

Limbă și comunicare 173

- Punctuația și justificările ei sintactice și stilistice (A.D.-R.) 173

Perioada postbelică

Studiu de caz 176

- Dinamica unor specii: jurnalul, memoriile – apariții editoriale după 1989 (D.S.) 176

Limbă și comunicare 179

- **Elemente de sintaxă (A.D.-R.) 179
- *Noutăți în conceperea Gramaticii Academiei (A.D.-R.) 180

Studiu de caz 182

- *Forme ale istoriei și criticii literare (D.S.P.) 182

Teste finale pentru bacalaureat ... 187

Notă:

* curriculum diferențiat tip A* cu accent pe domeniul literatură, pentru profilul umanist, specializarea filologie

** curriculum diferențiat tip B** cu accent pe domeniul limbă și comunicare, pentru filiera vocațională, profil militar (MAI), specializarea științe sociale; filiera vocațională, profil teologic (cultul romano-catolic de limbă maghiară), specializarea teologie romano-catolică: (1 oră/ săptămână); filiera vocațională, profil teologic, specializarea greco-catolică.

LEGENDĂ

■// ușor ■/// mediu ■//// dificil

scala de dificultate a exercițiilor

PP

PP

portofoliul profesorului

PE

PE

portofoliul elevului

Intrați pe **www.Qvis.ro**
și puteți completa electronic
PORTOFOLIUL ELEVULUI

Intrați pe **www.Qedu.ro**
și puteți completa electronic
PORTOFOLIUL PROFESORULUI

Perioada interbelică

Curente culturale și literare

Poezia interbelică

- **Text-suport:** George Bacovia, *Nocturnă*

Modernitate și tradiție. Teoretizări

- **Texte-suport:** E. Lovinescu, *Istoria civilizației române moderne, Istoria literaturii române contemporane* (fragmente); Nichifor Crainic, *Sensul tradiției*

Poezia modernistă

- **Texte-suport:** Tudor Arghezi, *Testament, Morgenstimmung*; Lucian Blaga, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, Paradis în destrămare*; Ion Barbu, *Riga Crypto și lăpona Enigel*
- **Text auxiliar:** *Georg Heym, *Orașul*

Poezia tradiției

- **Text-suport:** Ion Pillat, *Acți sosit pe vremuri*

Avangardele artistice

- **Texte-suport:** Tristan Tzara, Ilarie Voronca, Stephan Roll, Ion Vinea, Sașa Pană

Competențe specifice

1.1. Aplicarea achizițiilor lingvistice în receptarea mesajelor orale și scrise, cu explicarea rolului acestora în reliefarea mesajului 1.2. Utilizarea achizițiilor lingvistice, cu accent pe aspectele normative, cu explicarea rolului acestora în reliefarea mesajului 1.4. Utilizarea adecvată a tehnicilor de redactare, în vederea realizării unei comunicări eficiente și personalizate 2.1. Adecvarea strategiilor de lectură la specificul textelor literare studiate, în vederea înțelegerii și interpretării personalizate 2.2. Compararea, pe baza unor criterii clar formulate, a unor viziuni despre lume, despre condiția umană sau despre artă reflectate în textele studiate 3.1. Analiza relațiilor dintre o operă studiată și contextul cultural în care a apărut aceasta 3.2. Integrarea cunoștințelor privind limba și literatura română într-o viziune coerentă asupra culturii românești 3.3. Analiza unor conexiuni între literatura română și cea universală 3.4. Selectarea unor tehnici adecvate de documentare și cercetare a unei teme 4.1. Adecvarea tehnicilor și strategiilor argumentative la situații de comunicare diverse (scrise sau orale) 4.2. Compararea și evaluarea unor argumente diferite, pentru a formula judecăți proprii

POEZIA INTERBELICĂ

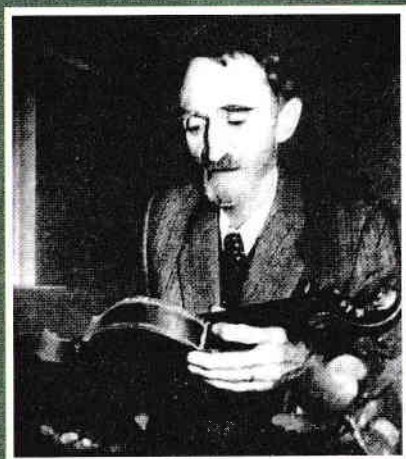
PP/PE

INTRODUCERE

I. Imaginarul poetic

Lumea poeziei bacoviene este fixată în datele ei esențiale în volumul *Plumb* din 1916. În cărțile următoare, publicate în perioada interbelică, întâlnim același cadru de oraș provincial, cu parcuri, cafenele, cârciumi, saloane, odăi, mahalale, cimitir, cu străzile cel mai adesea pustii, cu câmpul din preajmă care-l fascinează pe poet, concretizare mai clară a golului sau pustiului existențial, aspect central al viziunii poetice. Cerul bacovian e „rece/La infinit...” (*Vreodată*), cu alte cuvinte nu oferă posibilitatea vreunei salvări spirituale. Limitată la materialitatea ei perceptibilă prin simțuri, lumea nu poate fi decât un spațiu ostil. *Singurătatea, tristețea, nevroza, boala, rătăcirea, neliniștea, melancolia*, sentimentul „sfârșitului continuu” (Ion Caraion) caracterizează condiția unui eu surprins adesea în acest decor, o mască a poetului, personaj al propriului imaginar: „E frig, iarnă.../Vreau să gândesc la anii mei pustii –/Nu mai aștept pe nimeni,/Nicio speranță./Nimeni nu mai este liber.../Vreau să gândesc la anii mei pustii –/Închide oriunde,/Închide ușa, – e frig, iarnă.” (*Din vremuri*). Emblematică pentru această stare de spirit este poezia care dă titlul volumului de început din 1916, *Plumb*: „Dormeau adânc sicriile de plumb,/Și flori de plumb și funerar vestmânt –/Stam singur în cavou... și era vânt.../Și scârțâiau coroanele de plumb./Dormea întors amorul meu de plumb/Pe flori de plumb... și-am început să-l strig –/Stam singur lângă mort... și era frig.../Și-i atârnav aripele de plumb.”

Dependența de timpul concret și „meteorologia catastrofică” (Mihail Petroveanu) se concretizează într-o serie de laitmotive: *ploaia, frigul, ninsoarea, toamna, iarna, primăvara, amurgul, noaptea*. Natura este percepută muzical, de cele mai multe ori în armonii liniștitoare, un refugiu estetic, o terapie tipic bacoviană pentru spaima existențială: „La geamuri, toamna cântă funerar/Un vals îndoliat și monoton.../– Hai să valsăm, iubito, prin salon,/După al toamnei bocet mortuar.” (*Vals de toamnă*). *Valsul, marșul funebru, serenada,*

George Bacovia (Gheorghe Vasiliu, 1881-1957). Poet. S-a născut la Bacău, unde face școala gimnazială și liceul, apoi termină, la Iași, Facultatea de Drept și se înscrie în baroul din orașul natal, dar nu profesează. Se angajează în câteva rânduri ca funcționar în diverse instituții. Suferă de nevroză.

Debutul în poezie are loc în ambianța grupării simboliste de la revista *Literatorul*, condusă de Al. Macedonski. Colaborează și la alte reviste de orientare modernă. Editează, la Bacău, revistele *Orizonturi noi* și *Ateneul cultural*. Publică volumele de versuri: *Plumb* (1916), *Scânteii galbene* (1926), *Cu voi...* (1930), *Comedii în fond* (1936), *Stanțe burgheze* (1946). Publică, de asemenea, volumul de poeme în proză, *Bucăți de noapte* (1926). În 1934, primește Premiul Național pentru Poezie, alături de Tudor Arghezi. George Bacovia se impune mai greu, fiind considerat abia în perioada postbelică cel mai important poet al simbolismului românesc și, în același timp, unul dintre cei mai mari poeți interbelici.

Poezia Nocturnă aparține volumului *Scânteii galbene*.

clavirul, flautul, piculina, romanța, violina apar frecvent ca elemente de recuzită ale lumii imaginate sau ca metafore ale vocilor ei. În asemenea texte, detaliul banal de viață intră în alcătuirea unor tablouri vădit artificiale, estetizante. În același sens merg motivele cromatice: „Pansele negre, catifelate/Pe marmura albă s-au veștejit,/Și-n tainice note s-au irosit/Parfume triste, îndoliate.” (*Ecou de serenadă*). Muzica, culoarea și parfumul se asociază adesea în texte care amintesc de celebrul vers din sonetul *Correspondențe* al lui Charles Baudelaire: „Parfum, culoare, sunet se-ngână și-și răspund.”

II. Stilul

Limbajul bacovian se caracterizează prin aspecte specifice scriiturii simboliste: tehnica simbolului, sugestia, muzicalitatea obținută cu ajutorul diverselor forme de repetiție (repetiția simplă a unor cuvinte, paralelismul sintactic, refrenul). Simplitatea vocabularului și a enunțurilor este și mai vizibilă în unele texte din perioada interbelică, în cazul cărora limbajul este direct, depozitat (*Din vremuri*, citată mai sus).

III. Curentul literar

George Bacovia este cel mai important poet al simbolismului românesc (curent care se manifestă înainte de Primul Război Mondial). Poezia bacoviană interbelică rămâne, în linii mari, în limitele esteticii simboliste. În opinia unor comentatori, unele texte bacoviene din această perioadă ar fi aproape de experimentele inovatoare ale modernismului prin enunțurile lor lacunare și prozaice. Dezarticularea limbajului exprimă o profundă criză existențială în poezii ca *Dialog de iarnă*, *Poemă finală*, *Din urmă* (volumul *Scânței galbene*) și altele. Mircea Scarlat vorbește de un modernism ingenuu, neprogramatic. Poezia modernă europeană își are începuturile în epoca postromantică, Baudelaire fiind unul dintre marile ei modele. Simbolismul este, la noi, începutul acestei poezii moderne, dar nu aparține modernismului interbelic deoarece se impune ca școală literară prin activitatea lui Al. Macedonski în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și prin poeți ca George Bacovia, Ion Minulescu și Ștefan Petică la începutul secolului următor, până la război.

1. Citiți în clasă câteva texte bacoviene și completați oral cu imagini/motive sinteza de mai sus.

Nocturnă

Clar de noapte parfumat,
O grădină cu orizontul depărtat...
Și în somn, pe banca veche, cugetări se contrazic,
Greierul zimțează noaptea, cu nimic.

Cum te-am așteptat...
Totul a trecut –

Frits Thaulow (1847-1906), *Clar de lună la Beaulieu*, 1904, colecție privată

Luna pare, în oftat,
Un continent cunoscut.

Aici e frumos aranjat
Orice fir;
Veacurile-au stat
Un oraș, pe vale, – Suvenir.

Clar de noapte parfumat
O grădină cu orizontul depărtat...
Și în somn, pe banca veche, tot mai mic...
Greierul zimțează noaptea, cu nimic.

(George Bacovia, *Opere*,
Editura Fundației Culturale Române, 1994)

I. Versul aproape liber

1. Analizați textul la nivelul versificației. Comparați-l cu poezia *Plumb* (reprodusă mai sus), observând deosebirile.

2. Alegeți dintre textele citate în sinteza de mai sus exemple asemănătoare la nivelul versificației.

3. Cum ați descrie muzicalitatea textului? Dar pe a următorului fragment din *Melancolie* de Mihai Eminescu?

„În van mai caut lumea-mi în obositul creier,
Căci, răgușit, tomnatic, vrăjește trist un greier...”

Ce vă sugerează verbul „zimțează” din versul reluat în final?

4. În poezia bacoviană apar frecvent pauze care fragmentează discursul liric. Unele dintre ele sunt marcate cu ajutorul punctelor de suspensie. Discutați efectul stilistic al acestora, având în vedere fie sugestia ca tehnică simbolistă, fie tendința către dezarticularea limbajului. Care variantă vi se pare mai adecvată pentru textul comentat?

5. Titlul este mai degrabă un substantiv care numește o piesă muzicală cu caracter liric și melancolic. De altfel, în alte poezii bacoviene apar trimiteri la Chopin, compozitor romantic cunoscut pentru *Nocturnele* sale. Ce alte sensuri ar putea avea? Care dintre ele vi se pare că surprinde mai bine conținutul textului? Argumentați.

6. Ascultați în clasă una dintre *Nocturnele* lui Chopin (le găsiți pe YouTube). Credeți că muzica lui Chopin ar putea fi o sursă de inspirație pentru Bacovia? În ce măsură se pot compara cele două forme de limbaj, al poeziei și al muzicii? Discutați plecând de la textul reprodus mai jos.

Nocturne

Frédéric CHOPIN
(1810-1849)
Op. 9, No. 2

„Marius Chivu: [...] Aron Biro spunea în *Dilema veche* că, dacă Bacovia ar mai trăi, ar fi textier pentru *My Dying Bride*. Ceea ce e, totuși, surprinzător, pentru

că *gothic*¹-ul este un curent romantic. Oricum, dacă Bartleby al lui Melville și cu Meursault al lui Camus și-ar fi făcut trupă punk, atunci Liam Lynch ar fi fost solistul trupei, iar hitul lor absolut s-ar fi chemat *My United States of Whatever...* *Stagger Lee* al lui Nick Cave este *Evaristo Carriego* al lui Borges, în *Venus as a boy* zici că Bjork l-a citit pe Radu Stanca, Vița de Vie are pe ultimul album acest vers: «mai mult decât vina nu poți să-mi iei», care este kafkian, Ada Milea scrie urmuzian și s-a inspirat din Daniil Harms, Șerban Foarță ar putea scrie pentru RACLA... Și aici Carmen Mezincescu ne-ar fi spulberat cu enciclopedismul ei *underground*².

Matei Florian: Pun pariu însă că Rîmaru de la RACLA n-ar putea scrie versurile lui Foarță. Dacă spun că, bunăoară, versurile astea de la Pink Floyd: *Welcome my son, welcome to the machine/What did you dream?/It's alright we told you what to dream* sînt desprinse din 1984 al lui Orwell, unde am ajunge? Îți spun eu unde am ajunge (asta ca să parafralez versurile lui Waters): foarte, foarte departe. Și, în aceeași ordine de idei, ne-am întoarce la dilema mea de la început. Ce te faci dacă nu știi engleză? Oare muzica nu poate fi prin ea însăși o formă de poezie? Oare literatura bună nu se bazează pe o melodie lăuntrică, pe un ritm al frazelor, pe o vibrație necontrolabilă? În fine, Thomas Mann știa foarte bine ce face cînd i-a dat naștere lui Adrian Leverkühn în *Doctor Faustus*.

Marius Chivu: Da, muzica poate fi ea însăși o formă de poezie și iată și dovada: dincolo de abordarea problematică, tematică, există și perspectiva formal(ist)ă. Dumitru Țepeneag a scris – sub inspirație, culmea, textualistă – *Zadarnică e arta fugii*, un roman construit pe modelul muzical al unei fugi, Costache Olăreanu a scris jurnalul în cinci părți *Cvintetul melancoliei*, Mircea Horia Simionescu și-a intitulat tetralogia cu o parafrază după Bach: *Ingeniosul bine temperat*, Răzvan Petrescu are o povestire intitulată *Jazz* în care un bărbat se duce să umple niște sifoane, dar toată călătoria lui este scrisă sub impresia unei compoziții de Jan Garbarek... Poe-mul *Ritmuri pentru nunțile necesare* al lui Ion Barbu nu purtase el inițial titlul *Jazz Band*...!? Ca să nu mai vorbim

¹ *gothic* = referire la gothic metal, subgen muzical contemporan al rockului gothic

² *underground* = experimental, subteran, în afara tendinței dominante

de Pascal Quignard, Yann Apperry și mulți alții care-mi scapă tocmai pentru că, în mintea mea, muzicile și frazele sînt piesele indistincte ale aceleiași *puzzle* cultural. Așadar, de ce muzicile n-ar fi, în sine, haiku-uri, sonete, poezii epice, narative (de la Tori Amos la Manowar) ș.a.m.d...”

(Marius Chivu, *De la muzică la literatură și înapoi*,
Dilemateca, iunie 2007)

II. Un pastel vag, nocturn

1.// Ce imagini/motive apar în prim-planul tabloului? Dar în fundal?

2.// Comentați felul în care este alcătuit tabloul urmărind aspecte de felul: static/dinamic, sumar/detaliat, cromatism, perspectivă obiectivă/perspectivă subiectivă.

3.// Cine observă grădina în timpul nopții senine și orașul din vale? În ce raport cu tabloul se află acest observator? Se include în el sau privește de la distanță?

4.// Comparați textul lui Bacovia, la nivelul compoziției tabloului și al expresivității limbajului, cu următorul fragment:

„Perdelele-s lăsate și lămpile aprinse;
În sobă arde focul tovarăș mîngăios,
Și cadrele-aurite, ce de păreți sunt prinse
Sub palidă lumină, apar misterios.

Afară plouă, ninge! Afară-i vijelie,
Și crivățul aleargă pe câmpul înnegrit;
Iar eu, retras în pace, aștept din cer să vie
O zână drăgălașă, cu glasul aurit. [...]

Afară ninge, ninge, și apriga furtună
Prin neagra-ntunecime răspânde reci fiori,
Iar eu visez de plaiuri pe care alba lună
Revarsă-un val de aur ce curge printre flori. [...]
(Vasile Alecsandri, *Serile la Mircești*)

5./// Incipitul textului, *Clar de noapte parfumat...*, este o sinestezie (epitetul olfactiv *parfumat* apare pe lângă un substantiv – *clar* – din sfera vizualului). Ca de obicei, orientează lectura către un aspect important al tabloului. Care ar putea fi? Țineți cont și de următorul fragment:

„Bacovia interpune între sine și lume un paravan care să-l izoleze și să-i dea iluzia depărtării de obiecte. E un mod de a îmblânzi abisul creat. Culoarea unică, întinsă pe tot peisajul e un astfel de paravan, având ca efect cel puțin surdinizarea realului, dacă nu dematerializarea lui până la impresia de irealitate. Culorile (plumburiu, galben, roșu, alb, gri, negru, argintiu, violet) au toate același efect: aducerea tuturor lucrurilor la același numitor, anonimizarea lor, dematerializarea și neantizarea.”

(Ion Simuț, *Stilul suferinței bacoviene: nihilomelancolia*,
prefață la George Bacovia, *Opere*,
Editura Fundației Culturale Române, 1994)

PE TEMĂ Comentați motivul nopții din textul discutat.

Checkpoint: BACALAUREAT – PROBA SCRISĂ

Subiect de tip I

Citește cu atenție textul de mai jos:

De-atâtea nopți aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

Și parcă dorm pe scânduri ude,
În spate mă izbește-un val –
Tresar prin somn, și mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleași vremuri mă găsesc...
Și simt cum de atâtea ploaie
Piloții grei se prăbușesc.

De-atâtea nopți aud plouând,
Tot tresărind, tot așteptând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

(George Bacovia, *Lacustră*, vol. *Plumb*)

1. (2 p) Construiește două enunțuri în care să apară adjectivul *lacustră* în contexte diferite.
2. (2 p) Explică valoarea stilistică a pauzelor marcate de puncte de suspensie.
3. (2 p) Scrie două expresii/locuțiuni care să conțină cuvântul *gând*.
4. (4 p) Precizează o valoare expresivă a verbelor la gerunziu.
5. (4 p) Explică semnificația unei figuri de stil din prima strofă.
6. (4 p) Indică patru motive literare.
7. (4 p) Exemplifică două procedee cu efect muzical.

8. (4 p) Comentează, în 60-100 de cuvinte, penultima strofă, având în vedere ideea poetică și mijloacele artistice.
9. (4 p) Motivează, cu ajutorul a două argumente, apartenența textului la simbolism.

PE

Subiect de tip III

Eseu argumentativ

Scrie un eseu de 600-900 de cuvinte (2-3 pagini) despre elementele de compoziție și de limbaj dintr-un text poetic simbolist.

Notă! În elaborarea eseului, vei respecta structura textului de tip argumentativ: *punctul de vedere* cu privire la compoziție și la limbaj, *argumentația* (cu minimum 4 argumente/ raționamente logice/exemple concrete) și *concluzia/sinteza*. În vederea acordării punctajului pentru redactare, eseu trebuie să aibă minimum 2 pagini.

George Bacovia, *Plumb*

Plan de lucru

I. Introducere.

Formularea punctului de vedere

- Informații esențiale despre volumul *Plumb* și despre estetica simbolismului (simbol, corespondențe, sugestie, muzicalitate) și despre atmosfera/viziunea specifică simbolismului decadent.
- Datând de la începutul secolului XX (a fost scrisă, se pare, în 1902), poezia *Plumb* este reprezentativă pentru ceea ce are mai important estetica simbolistă. Rețeta simbolistă este atât de vizibilă, încât unii dintre comentatorii de mai târziu au considerat faptul o „trădare” a formulei inițiale, un experiment ludic.

II. Argumentația

1. Tehnica simbolului

- cuvântul-cheie al textului, *plumb*, rolul repetiției, corespondența dintre cadrul mortuar și starea de spirit;

- alte motive – *cavoul*, *singurătatea*, *vântul*, *frigul*, *amorul*, *aripile* – , rolul lor în conturarea imaginii;
- obsesia morții – scurte trimiteri la alte texte din volum și la imaginii bacovian, în general.

2. Tehnica sugestiei

- legătura dintre simbol și sugestie;
- alte elemente de tehnică simbolistă, în special schema-tismul tabloului generator de ambiguități (unul dintre versurile semnificative în acest sens: „Dormea întors amorul meu de plumb”). Asemenea ambiguități au fost punctul de plecare al unor interpretări diverse, una dintre cele mai interesante fiind aceea a Ioanei Pârvulescu:

„Singurul sens concret și adecvat contextului poetic al cuvântului *plumb* e, în anul 1916, plumbul literei, tiparul. Dintr-o dată totul devine coerent. «Dormea întors amorul meu de plumb» capătă sens. Oricine a vizitat o tipografie știe că litera e întoarsă, poemul întreg e întors (priviți o șampilă sau literele de pe brațele mașinii de scris). Florile de plumb devin o fotografie a literelor. Povestea cu «dormea» (cam metaforică pentru Bacovia, dar, să fim serioși, e o metaforă banală, din aceea de care se abuzează în limbajul obișnuit, o catahreză) e confirmată în alte poeme și în același context,

al cărții care e tipărită. Dau un singur exemplu: «Dorm volumele savante-n înghețate vitrine» (în *Plumb de iarnă*, s. m.). În cavoul impus în poezie de Baudelaire, Bacovia și-a pus propriile sicrie de plumb, literele. Un amor turnat în plumb e mort, încremenit, nu se mai poate schimba.

Și-acum vine încă o surpriză: din poet de notație, cum pe drept susțin Lovinescu, Maniu și mulți alții, Bacovia devine, cum observă Călinescu, un puternic poet de sugestie, aproape ermetic. (Ambele tabere au dreptate, în felul lor.) Volumul lui este o splendidă metaforă a poeziei moderne. El duce mai departe arta poetică baudelaireană: aripile uriașe ale albatrosului, caraghioase pe pământ, devin aripi de plumb. Amorul are aripi apăsătoare («Și-i atârnav aripile de plumb»), pentru că literele expresiei lui sunt grele și cenușii. Odată pregătită pentru tipar, poezia e asemenea sicriului, căci viața, viul substanței ei sunt încremenite pentru totdeauna. *Plumb de iarnă*, *Plumb de toamnă* (titluri de poeme din volum) trebuie socotite sinonime cu poezie, pastel, elegie de iarnă, de toamnă. Pentru Bacovia *plumb* e perfect sinonim cu *poezie*. Poezia modernă e încremenire în plumb, e somnul de moarte al tiparului. Depinde însă de cititor dacă o învie sau nu. Ajunge, pentru acest miracol, o simplă recitare.” (Ioana Pârvulescu, *Ce înseamnă plumb?* (II), în *România literară*, nr. 4, 2009)

3. Muzicalitatea obsedantă, monotonă

• Figurile sintactice ale insistenței caracterizează poezia simbolistă: repetiția, paralelismul sintactic, refrenul și enumerația. În *Plumb*, se repetă cuvinte („plumb”, „dormeau”/„dormea”), sintagma „flori de plumb” și enunțul „Stam singur în cavou...” Apare, de asemenea, paralelismul sintactic (ex.: „Stam singur în cavou...și era vânt...”/„Stam singur în cavou... și era frig...”).

4. Muzicalitatea în acord cu starea de spirit

- „Rima masculină, menținută pe tot parcursul poeziei, marchează puternic prin accent finalul fiecărui vers. Poezia mizează, de altfel, și pe efecte sonore: domină rima nazalizată, conținând grupuri de consoane – *-umb*, *-ânt* – , întreruptă doar de rima *-ig* (în versurile 6 și 7). De observat că toate vocalele din rimă – *u*, *â*, *i* – sunt sunete închise. Sugestia de închidere și vibrație surdă e în consonanță cu conținutul poeziei.” (Rodica Zafiu, *Poezia simbolistă românească*, Editura Humanitas, București, 1996)
- Imaginea finală, oximoronul „aripile de plumb” – sugestia extrem de reușită a căderii continue sau a zborului împietrit (imposibil).

III. Concluzii

- Textul este reprezentativ pentru estetica simbolistă, dar și pentru originalitatea poeziei bacoviene, pentru caracterul modern al simbolismului bacovian, precursor în unele privințe al modernității interbelice.
- Poezie a morții sau artă poetică, *Plumb* exprimă o dramă a omului sau a creatorului în termeni pe care-i va fixa mai insistent poezia interbelică (spre exemplu, imaginea cărții-sicriu apare, mai târziu, la Tudor Arghezi, în *Epigraf*: „Stihuri, acum porniți, vă scuturați,/Ca frunzele-aurite, pentru moarte./Pustnicii tineri, triști și delicați,/Păstra-vă-vor într-un sicriu de carte.”)

Precizare: elaborarea propriu-zisă a eseului presupune alegerea câtorva aspecte din planul-sinteză și dezvoltarea lor cu ajutorul unor exemple din textul comentat, explicații, comentarii, asocieri de idei etc.

MODERNITATE ȘI TRADIȚIE. TEORETIZĂRI

„Camil Petrescu îl ironiza pe Lovinescu într-o dispută ceva mai veche că s-ar afla «sub zodia seninătății imper-turbabile». O zodie rarismă. Nu sunt mulți artiști născuți sub semnul ei. Lovinescu reprezintă, ieri, ca și azi, excepția care confirmă regula. Malițioasele lui considerații din *Aqua forte* denotă cea mai perfectă urbanitate, cu alte cuvinte, decență, reținere, moderație.”

(Nicolae Manolescu, *Lovinescu și Călinescu, puși la zid, în România literară*, nr. 4, 2015)

Istoria literaturii române contemporane (fragmente)

Tudor Arghezi

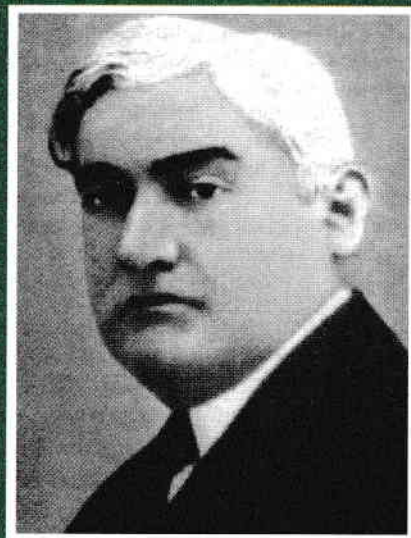
Apariția volumului de poezii *Cuvinte potrivite* al d-lui Tudor Arghezi domină producția poetică a întregului sfert de veac; pornită în plin sămănătorism, – *Linia dreaptă* datează din 1904, – ignorată mai mult decât contestată de critica oficială, dârz susținută de un număr restrâns de admiratori, ei înșiși poeți și, în genere, imitatori, i-a trebuit poeziei argheziene douăzeci și cinci de ani pentru a fi adunată într-o carte accesibilă tuturor... [...]

Încă din studiul din 1923 din *Poezia nouă*, scris cu ajutorul unor elemente insuficiente, am indicat caracterul de complexitate a psihologiei argheziene: suflet faustian, în care nu sălășluiesc numai „două suflete”, ci se ciocnesc principiile contradictorii ale omului modern:

...De unde vin aceștia? De unde acești eroi,
Călăi, iobagi, apostoli, din noapte pân-la mine?
De unde-această piatră cu fețe de noroi
Și scăpărând cu focuri de-azur și de rubine?

(*Ruga de vecernie*)

Conflict de principii și atitudini contrarii, a cărui rezultată nu putea fi decât un individualism ce avea să lunece, scurt timp, sub influența, probabil, a *Vieței sociale*, spre o fază revoluționară... [...]

Eugen Lovinescu (1881-1943), critic și istoric literar, prozator. Se naște la Fălticeni unde urmează școala gimnazială. Studiază limbile clasice la Universitatea din București și obține doctoratul în Franța cu o teză de critică literară (publicată apoi cu o prefață a unui important istoric și critic literar francez, Émile Faguet).

Colaborează la numeroase reviste literare, articolele fiind apoi adunate într-o serie de volume intitulată *Critice* (1909-1923). Publică lucrări monografice despre Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, G. Asachi. În 1919 editează revista *Sburătorul* (1919-1922 și 1926-1927). Revista și cenaclul cu același nume vor impune în viața literară interbelică modernismul, cea mai importantă direcție literară a perioadei. Elaborează două lucrări ample, esențiale pentru ideologia modernismului: *Istoria civilizației române moderne* (I-III, 1924-1926) și *Istoria literaturii române contemporane* (I-V, 1926-1929). Seriei de *Critice* i se adaugă lucrări memorialistice, portrete de scriitori: *Memorii* și *Aqua forte*.

Publică, de asemenea, volume de proză, două dintre ele, *Mite* și *Bălăuca*, fiind romane care îl au ca protagonist pe Mihai Eminescu. Ultimele lucrări sunt dedicate lui Titu Maiorescu și *Junimii*: *Titu Maiorescu*, *Titu Maiorescu și contemporanii lui*, *Titu Maiorescu și posteritatea lui critică* ș.a.

Cu aceste omisiuni, individualismul poetului se realizează *estetic* și nu discursiv și declamator în toată gama lui: de la incertitudinea și neliniștea asupra

sensului etic, până la elanul vieții libere și la răzvrătire împotriva întocmirii sociale. Nedumerirea, de pildă, din *Nehotărâri*, de a alege viața poeziei și a idealului, prin care poetul trece „înveșmântat domnește” sau viața realității practice și triviale se va rezolva, totuși, în cântecul vieții superioare din *Heruvic*:

Și, seara, învelindu-și
Grădinele cu crep,
Sunt altoit de visuri,
Ca un ocean cu stele
Nu știu culesul lumii
De unde să-l încep, [...]

În totul, o atitudine dâră, emancipată de contingente, un gust al riscului, a afirmației a supremației ideii, o conștiință de sine învăluită în demnitate profesională...” (II, *Evoluția poeziei lirice*)

1. // Selectați fragmentul care conține o apreciere a valorii operei argheziene.

2. // Transcrieți pasaje concise prin care este definit modernismul arghezian.

3. // Căutați pe internet informații despre Faust. Explicați apoi sintagma „suflet faustian”.

4. // Citiți în clasă *Testament* și *Psalm* (*Tare sunt singur, Doamne, și pieziș!*); discutați-le din perspectiva ideilor lovinesciene.

5. // Explicați, cu referiri la psalmul indicat mai sus, ideea că poezia argheziană ar transmite „incertitudinea și neliniștea asupra sensului etic”.

Sincronismul

Sincronismul înseamnă, după cum am spus, acțiunea uniformizatoare a timpului asupra vieții sociale și culturale a diferitelor popoare legate între ele printr-o interdependență materială și morală. Există, cu alte cuvinte, un spirit al veacului sau ceea ce numea Tacit un *saeculum*, adică o totalitate de condiții configuratoare a vieții omenirii.

Secvență din filmul *Metropolis*, 1927,
regia Fritz Lang

Spiritul Evului Mediu, de pildă, se manifestă sub două forme: credința religioasă care-i determină întreaga activitate sufletească (literatura, arta, filozofia etc.) și provoacă în domeniul politic cruciadele, adică expansiunea Occidentului spre Orient; iar, pe de altă parte, în domeniul social, forma specifică a feudalismului, de origine germanică sau nu, în orice caz, expresie a individualismului social, după cum stilul ogival este o expresie a misticismului.

Renașterea reacționează împotriva spiritului creștin prin reînvierea spiritului antic, cu manifestări mai caracteristice în domeniul artei și al cugetării filozofice. Reforma reprezintă aceeași emancipare a popoarelor septentrionale, mai ales în domeniul religios și național de sub tirania universalității bisericii catolice; absolutismul regal și tradițional artistic ce domină întregul veac al XVII-lea; între 1740-1789 spiritul veacului se caracterizează printr-o reacțiune a criticii filozofilor raționaliști împotriva tradiției sub toate formele ei în stat, biserică, filozofie, economie politică, educație etc. Revoluția franceză ne-a adus, în sfârșit, principiul suveranității naționale, al libertății presei și cuvântului, principiul egalității legale, fiscale și politice de la temelia tuturor democrațiilor contemporane și, ca urmare firească, principiul naționalităților ce ne configurează. «Impri-mând caracterul general și organic al instituțiilor din diferite epoci – încheiam în *Istoria civilizației române moderne* – spiritul veacului e, așadar, firul conducător al istoriei în controversalele faptelor. Present pretutindeni, el se dezvoltă, totuși, în unele țări mai intens: la Roma și la Atena în Antichitate, la germani în timpul Evului Mediu, în Franța în veacul XVII și sfârșitul veacului XVIII. » [...]

Spiritul veacului se făurește și se consolidează azi prin facilitatea de legături și de penetrație între popoare care n-a fost totdeauna identică, ci a evoluat cu însuși mersul civilizației omenești; dacă el a existat cu caractere evidente în timpul Evului Mediu, când mijloacele de comunicație erau atât de reduse, se înțelege de la sine că există și azi; rapiditatea fulgerătoare, instantaneitatea, am putea spune, de propagare a tuturor fenomenelor culturale în întreaga omenire civilizată a început să nimicească caracterul de determinare în spațiu al spiritului veacului. Nu e vorba numai de mijloacele de

comunicație atât de ușoare azi, de emigrațiile pașnice care depășesc în câțiva ani [...] migrațiile de sute de ani ale popoarelor barbare, ale goților, hunilor, tătarilor etc., etc., ci e vorba de difuziunea cărților, a telefoniei, telegrafiei, și acum în urmă a radiofoniei, care, pe o simplă antenă, aduce instantaneu, toate zvonurile civilizației lumii, așa că orice fenomen artistic sau orice informație științifică e înregistrată chiar în momentul producerii ei. Cu intensificarea mijloacelor de interpenetrație, caracterul global al tuturor fenomenelor tinde să dispară.

Prin internaționalizarea curentelor, prin fuziunea concepțiilor și credințelor ce stau îndărătul oricărei manifestări artistice, spiritul de uniformizare progresează atât de mult încât a făcut pe unii cugetători să prevadă posibilitatea dispariției, prin lipsă de conținut original, a tuturor formelor de artă națională. [...]

Din intensificarea interpenetrației nu trebuie să tragem concluzia anulării factorului rasei (etniei), întrucât imitația simplă, fără asimilare, nu reprezintă o valoare pozitivă și, după o scurtă fază de imitație integrală, acritică, totul se adaptează instinctiv, fără teorii și dezo-lare, temperamentului etnic în forme, care, de n-au meritul originalității desăvârșite, constituie, totuși, unul din modurile obișnuite ale originalității. (VI, *Mutația valorilor estetice*)

1. Identificați etapele din evoluția civilizației și exemplele propuse de Eugen Lovinescu pentru a ilustra ideea de „spirit al veacului”.
2. Puneți în paralel teoria formelor fără fond a lui Titu Maiorescu și teoria imitației (*stimulare prin simulare*) propusă de Eugen Lovinescu și comparați cele două puncte de vedere.
3. Motivați actualitatea judecăților formulate de Eugen Lovinescu privind instantaneitatea propagării fenomenelor artei și ale științei astăzi.
4. Argumentați opiniile lovinesciene în legătură cu progresul cultural având în vedere evoluția prozei și a poeziei românești în anii interbelici, referindu-vă la opere studiate.